

УДК 65.012.8(477)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Бондарчук Н.В., Кубрак А.А.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

В статті розглянуто організаційні засади формування системи економічної безпеки на підприємстві. Визначено існуючі підходи до трактування поняття «економічна безпека». Запропоновано під економічною безпекою розуміти такий стан функціонування підприємства, який характеризується захищеністю від зовнішніх та внутрішніх загроз, наявністю конкурентних переваг, які обумовлені сталим розвитком матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів та відповідають поставленим стратегічним цілям і завданням. Запропоновано механізм забезпечення економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, механізм забезпечення економічної безпеки підприємства, підприємство.

Постановка проблеми. Старіння виробничого устаткування і технологій, брак фінансових ресурсів, розриви коопераційних зв'язків поставили на межу виживання багато суб'єктів господарювання. В результаті перед переважною більшістю підприємств нашої країни поставила проблема створення системи економічної безпеки, яка була б здатна забезпечити зниження рівня загроз діяльності в ключових фінансово-економічних сферах.

В сучасних мінливих умовах підприємствам слід уважно ставитися до питань формування системи економічної безпеки. Система забезпечення та формування економічної безпеки пов'язана з вирішенням правових, фінансово-економічних завдань, із захистом економічних інтересів і прав власності держави, суб'єктів економічної діяльності – підприємств, організацій і фізичних осіб. Отже, протидія економічним правопорушенням і злочинам на будь-якому підприємстві актуалізує питання формування багатоцільової системи управління економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування економічної безпеки присвятили праці такі вчені – економісти: І. Ансофф, Ю. Бриггем, Дж. Ван Хорн, П. Друкер, М. Бендіков, С. М. Ілляшенко, А.В. Кирієнко, В. Пономарьов, Г. Козаченко та інші. Дослідженню основних складових економічної безпеки підприємств приділили увагу такі науковці, як О. Головченко, Ляній Г., Шликов В. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні праці науковців існує багато невирішених проблем в теорії та практиці організації економічної безпеки підприємства. Така ситуація, на наш погляд, пов'язана з тим, що відсутній єдиний підхід у визначенні поняття «економічна безпека». Як наслідок, виникають проблеми у формуванні та використанні механізму економічної безпеки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є уточнення змісту поняття «економічна безпека» та розробка механізму забезпечення економічної безпеки підприємства

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення економічної безпеки – це гарантія незалежності країни, умова стабільності та ефективної життєдіяльності суспільства, досягнення успіху. Це пояснюється тим, що економіка являє собою одну із життєво важливих сторін діяльності

суспільства, держави й особистості, і, отже, поняття національної безпеки буде порожнім словом без оцінки життєздатності економіки, її міцності при існуючих зовнішніх і внутрішніх загрозах. Тому забезпечення економічної безпеки належить до найважливіших національних пріоритетів. Економічна безпека органічно включена до системи національної безпеки, разом з такими її складовими як забезпечення надійної обороноздатності країни, підтримки соціальної гармонії в суспільстві, захисту від екологічних форс-мажорів. Але, розглядаючи ті чи інші аспекти безпеки, не можна залишити без уваги їх економічний зміст.

За своїм змістом економічна безпека – це сукупність умов і факторів, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність, здатність до постійного відновлення та самовдосконалення [8]. Розглянемо існуючі підходи до визначення поняття «економічна безпека» (табл. 1).

Аналіз розглянутих підходів до проблеми визначення поняття «економічна безпека підприємства» дозволяє зробити наступні висновки. Економічна безпека підприємства складається з декількох функціональних складових, які для кожного конкретного підприємства можуть мати різні пріоритети в залежності від характеру існуючих загроз. Основним фактором, який визначає стан економічної безпеки є володіння підприємством стійкими конкурентними перевагами. Ці переваги повинні відповідати стратегічним цілям підприємства [3].

Отже, на наш погляд під економічною безпекою слід розуміти такий стан функціонування підприємства, який характеризується захищеністю від зовнішніх та внутрішніх загроз, наявністю конкурентних переваг, та які обумовлені сталим розвитком матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів та відповідають поставленим стратегічним цілям і завданням підприємства.

В сучасних нестабільних умовах важливим завданням є формування економічної безпеки на кожному підприємстві, яка повинна адаптуватися до існуючих політичних і соціально-економічних умов і вести пошук адекватних управлінських рішень, у тому числі зменшення рівня загроз для кожного конкретного суб'єкта господарювання.

До основних завдань, які лежать в основі організації системи економічної безпеки підприємства, слід віднести:

- збір, аналіз, оцінку зовнішнього та внутрішнього середовища та прогнозування розвитку подій;
- захист законних прав і інтересів підприємства;
- моніторинг та прогнозування загроз економічній безпеці підприємства;

- розробка інструментів та механізму нівелювання загроз та підтримка стабільного розвитку підприємства;
- вивчення діяльності конкурентів, партнерів, клієнтів;
- забезпечення збереження матеріальних цінностей;

Рис. 1. Механізм забезпечення системи економічної безпеки підприємства

- захист комерційних таємниць тощо [4].

З метою отримання комплексної оцінки рівня економічної безпеки підприємства слід застосовувати комплекс індикаторів. Індикатори економічної безпеки являють собою показники, які характеризують стан економічної безпеки. Серед основних показників, які характеризують економічну безпеку, можна виділити:

- показники економічного зростання (динаміка і структура національного виробництва та доходу, показники обсягів і темпів промислового виробництва, галузева структура господарства та динаміка окремих галузей, капіталовкладення тощо);
- показники, які характеризують природно-ресурсний, виробничий, науково-технічний потенціал;
- показники, які характеризують динамічність і адап-

Таблиця 1

Існуючі підходи до трактування поняття «економічна безпека»

Підхід	Трактування	Автори
Інформаційний	Забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів та відділів підприємства.	Яременко О.Ф., Череп А.В., Донець Л.І.
Вплив зовнішнього середовища	Це такий стан підприємства, який забезпечує здатність протистояти несприятливим зовнішнім впливам. Економічна безпека підприємства визначається як «кількісна і якісна характеристика властивостей фірми, що відображає здатність «самовиживання» і розвитку в умовах виникнення зовнішньої й внутрішньої економічної загрози».	Ортинський В.Л., Ковальов Д., Сухорукова Т., Шликов В., Єрмошенко М.
Ресурсно-функціональний підхід	Стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів з метою запобігання загрозам забезпечення стабільного функціонування підприємства. У ресурсно-функціональному підході в якості основних напрямів економічної безпеки підприємства розрізняють сім функціональних складових: інтелектуально-кадрову, фінансову, техніко-технологічну, політико-правову, екологічну, інформаційну й силову.	Фоміна М.В., Варналій З.С., Кузенко Т.Б.
Фінансовий	Забезпечення високої фінансової ефективності робіт, фінансової стійкості та незалежності підприємства	Корчевська Л.О., Геєць В.М.
Конкурентний	Забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу підприємства.	Белокуров В.В., Забродський В., Іпполітов К., Козаченко Г.В., Ляшенко О.М.
Інвестиційний	Стан підприємства як суб'єкта інвестиційної діяльності, при якому довгострокові економічні інтереси підприємства є узгодженими із впливом суб'єктів зовнішнього середовища. За такого узгодженого стану при умовах виникнення загроз, підприємство в довгостроковому періоді не переходить у кризовий стан, який загрожує великомасштабними збитками, втратою конкурентоспроможності, порушенням нормального режиму господарської діяльності.	Кириченко О.А., Коваленко К.В., Лещук Г.В.
Інноваційний	Досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності корпоративних НДДКР.	Подольчак Н.Ю., Янковець Т.М.

тивність господарського механізму, а також його залежність від зовнішніх факторів (рівень інфляції, дефіцит консолідованого бюджету, дія зовнішньоекономічних факторів, стабільність національної валюти, внутрішню й зовнішню заборгованість);

– показники якості життя (ВВП на душу населення, рівень доходів, забезпеченість основних груп населення матеріальними благами та послугами, працездатність населення тощо) та стану навколишнього середовища [1].

Суб'єктами забезпечення економічної безпеки підприємства є особи, служби та підрозділи, які займаються забезпеченням економічної безпеки.

Під час організації системи економічної безпеки підприємству слід враховувати її гнучкість, оскільки потрібно пристосовуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, адже необхідно забезпечувати оперативне реагування та мати здатність швидко адаптуватися до цих змін.

Основні заходи по забезпеченню організації економічної безпеки підприємства базуються на нормативно-правових засадах діяльності підприємства, мотивації кадрового складу, адміністративних важелів управління, ресурсозбереження та інших прийомах. Основні заходи, методи та інструменти дозволяють нам сформулювати механізм забезпечення економічної безпеки підприємства (рис. 1).

Наведений механізм забезпечення економічної безпеки підприємства дозволить поетапно сформулювати вірні управлінські рішення.

Запропонований механізм забезпечення економічної безпеки підприємства повинен відповідати таким критеріям:

– бути динамічним та постійно удосконалювати елементи механізму;

– бути здатним адаптуватися до змін, які постійно відбуваються у зовнішньому середовищі.

Механізм забезпечення економічної безпеки виконує ряд функцій, серед яких:

– захисна – недопущення внутрішніх та зовнішніх загроз діяльності підприємства та передбачає наявність достатнього рівня ресурсного потенціалу;

– регулятивна функція – передбачає безпосереднє регулювання стану, в якому функціонує підприємство;

– інноваційна функція – заснована на розробці та подальшій реалізації інноваційних рішень та заходів з метою нівелювання існуючих загроз;

– соціальна функція – направлена на забезпечення досягнення найбільш високого рівня та якості життя керівництва та співробітників підприємства, шляхом взаємного партнерства та задоволення соціальних потреб.

Забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно розглядати як безперервний процес, який заснований на системному моніторингу індикаторів економічної безпеки, що дозволяє отримати об'єктивну оцінку стану економічної безпеки підприємства та застосовувати відповідні механізми її забезпечення.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Отже, формування системи економічної безпеки підприємства є комплексом заходів різного спрямування. Основні заходи по забезпеченню організації економічної безпеки підприємства базуються на нормативно-правових засадах діяльності підприємства, мотивації кадрового складу, адміністративних важелів управління, ресурсозбереження та інших прийомах.

Забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно розглядати як безперервний процес, який заснований на системному моніторингу індикаторів економічної безпеки, який дозволяє отримати об'єктивну оцінку стану економічної безпеки підприємства та застосовувати відповідні механізми її забезпечення.

Список літератури:

1. Белокуров В.В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия [Електронний ресурс] / В.В. Белокуров. – Режим доступу: <http://www.safetyfactor.ru>.
2. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каржавчук В.В. [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів, 2012. – 386 с.
3. Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін. Моделирование економічної безпеки: держави, регіону, підприємства: монографія. – Х.: ВД «Інжек», 2006. – 240 с.
4. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
5. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи [Текст]: монографія / [О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, В.С. Сідак та ін.]; заг. ред. Кириченко О.А. – К.: ІМБ Університету «КРОК», 2010. – 412 с.
6. Коваленко К.В. Основи створення комплексної системи економічної безпеки підприємства: теоретичний аспект / К.В. Коваленко // Вісник ДонНУЕТ. Економічні науки. – 2008. – № 3. – С. 134-139.
7. Козаченко Г.В. Генеза економічної безпеки підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2010. – № 3(65). – С. 155-164.
8. Рожков В.О. Підходи до визначення сутності поняття економічної безпеки / В.О. Рожков // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2016. – Вип. 10. – С. 478-480.
9. Фоміна М.В. Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика: (Монографія) / Фоміна М.В. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 140 с.
10. Череп А.В. Концептуальні засади економічної безпеки підприємства / А.В. Череп, І.О. Лубенець // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2010. – № 1(5). – С. 62-66.

Бондарчук Н.В., Кубрак А.А.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Аннотация

В статье рассмотрены организационные основы формирования системы экономической безопасности на предприятии. Описаны существующие подходы к определению понятия «экономическая безопасность». Предложено под экономической безопасностью понимать такое состояние функционирования предприятия, которое характеризуется защищенностью от внешних и внутренних угроз, наличием конкурентных преимуществ, обусловленных постоянным развитием материального, финансового, кадрового, технико-технологического потенциалов и отвечающих его стратегическим целям и задачам. Предложен механизм обеспечения экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, механизм обеспечения экономической безопасности предприятия, предприятие.

Bondarchuk N.V., Kubrak A.A.

Dnepropetrovsk State Agrarian and Economic University

ORGANIZATIONAL FRAMEWORK FOR THE FORMATION OF THE ECONOMIC SAFETY SYSTEM AT ENTERPRISE

Summary

The article considers the organizational basis for the formation of the system of economic security in enterprise. The existing approaches to the definition of the concept of «economic security» are described. It is proposed to understand economic security as a state of functioning of an enterprise that is characterized by protection from external and internal threats, the presence of competitive advantages due to the constant development of material, financial, personnel, technical and technological potentials that meet the company's strategic goals and objectives. The mechanism for ensuring the economic security of the enterprise is proposed.

Keywords: economic security of the enterprise, mechanism of ensuring the economic security of the enterprise, enterprise.